

SPOMENICA 2021

ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV ZA VREDNOTE NOB SLOVENIJE

OB 80. OBLETNICI USTANOVITVE OF

UPOR. ZMAGA. SVOBODA.

Ob 80. obletnici ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda je Predsedstvo ZZB za vrednote NOB Slovenije sprejelo posebno spomenico, s katero poziva svoje članstvo in širšo slovensko javnost k spoštovanju temeljnih človekovih pravic in vrednot upora, svobode, solidarnosti in enakopravnosti ter v njej posebej poudarja:

1. Slovensko ozemlje so med drugo svetovno vojno zasedle in razkosale nacistična Nemčija, fašistični Italija in Madžarska. Razkosanju se je pozneje pridružila tudi Neodvisna država Hrvaška. Slovenski narod je bil obsojen na nasilno potujčenje in uničenje, zato so vsi napadalci nad Slovenci zagrešili strahotne zločine.

2. Častni odgovor na zasedbo je pomenila ustanovitev Osvobodilne fronte slovenskega naroda (27. aprila 1941), ki je v najtežjih okoliščinah vsestranskega nasilja in grozodejstev v času druge svetovne vojne vodila boj za osvoboditev in združitve Slovencev. S tem zmagovitim bojem je rešila obstoj narodne skupnosti, osvobodila domovino in jo združila s Primorsko. Osvobodilna fronta je bila občenarodna in nadstrankarska organizacija in jo je med drugo svetovno vojno podpirala velika večina Slovencev. Hkrati z bojem za svobodo si je OF prizadevala tudi za socialno osvoboditev, zmanjšanje velikih neenakosti med družbenimi sloji, večjo pravičnost in enakopravnost vseh ljudi – tako žensk kot moških – ter narodov. Ta boj nam je prinesel samozavest in nas oblikoval kot narod z državnostjo v lastni republiki. Pod vodstvom OF so Slovenci drugo svetovno vojno končali kot del zmagovitega protinacističnega zavezništva Združenih narodov z mednarodno priznano partizansko vojsko, ki jo je priznala tudi Kraljevina Jugoslavija.

3. Na Slovenskem med drugo svetovno vojno ni bilo državljanske vojne, ker ta v razmerah okupacije ni mogoča in ker so se maloštevilni nasprotniki partizanov borili pod neposrednim poveljstvom fašističnih in nacističnih oboroženih sil – 2 domobranci celo pod neposrednim poveljstvom zločinske organizacije SS. Krivdo za bratomorni boj nosijo tisti cerkveni in posvetni politiki, ki so lastne koristi postavili pred narodov obstoj, sprejeli orožje od smrtnih sovražnikov narodne skupnosti ter se s tem za vedno zaznamovali s sramoto izdajstva.

4. ZZB za vrednote NOB zavrača sedanje poskuse »sprave« in poenotenja, saj temelji današnja »sprava« predvsem na potvarjanju zgodovine za politične obračune in preobračanju zločincev v žrtve. Z enačenjem osvobodilnega boja z izdajstvom in kolaboracijo se uničuje slovenski zgodovinski spomin. Domobranstvo in kolaboracija sta služila fašizmu in nacizmu, ne pa slovenskemu narodu, zato z njima ne more biti »sprave«. Edini pristop k pomiritvi med ljudmi je spoštljivo in resnično prikazovanje zgodovinskih dejstev o drugi svetovni vojni.

5. ZZB ostaja zvesta vrednotam Osvobodilne fronte, saj je uresničevanje njenih temeljnih načel omogočilo preživetje in združenje večine pripadnikov slovenske narodne skupnosti po osvoboditvi v republiški državnosti kot sestavini zvezne Jugoslavije (1945) in končno v samostojni državi (1991). Domoljubne in občečloveške vrednote (enakost, pravičnost, resnica, svoboda), ki so povezovale množice ljudi v OF in na katerih je slonel partizanski boj, ostajajo trajna spodbuda za skupno delovanje v prid vseh in vsakogar; ob poskusih razgrajevanja družbene skupnosti in njenih demokratičnih ustanov pa v samostojni slovenski državi z vsakim dnevom postajajo še bolj potrebne.

6. ZZB ostaja še naprej družbeno odgovorna, kritično angažirana in konstruktivna civilnodružbena organizacija, ki se navdihuje v zgodovinsko preskušeni vrednotah narodnoosvobodilnega boja in iz njih črpa svojo moralno upravičenost za kritično, pokončno in avtonomno držo ter pripravljenost za dejavno sodelovanje v skupnih družbenih prizadevanjih za prihodnji razvoj: za ohranjanje naravnih temeljev življenja v vedno bolj ogrožajočih razmerah, za zagotavljanje dostojanstva ljudi in možnosti preživetja vseh živih bitij na tem planetu. Zato tudi v spomenici namenja posebno pozornost aktualnim in razvojno pomembnim vprašanjem v širšem mednarodnem in domačem okolju in smerem svojega nadaljnega delovanja.

I.

I. 80. obletnica ustanovitve OF – priložnost za pošten in zgodovinsko korekten spomin na temelje RS in premislek o njeni prihodnosti – prihodnjem razvoju.

1. V aprilu se spominjamo 80. obletnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda in junija 30-letnice naše sedanje države – dveh pomembnih mejnikov v zgodovini slovenskega naroda za njegov obstoj, usodo in prihodnost. Obletnici zaznamujemo v posebnih, prelomnih mednarodnih in domačih okoliščinah. Vse te okoliščine še posebej kličejo k temu, da se spomnimo ključnih zgodovinskih okoliščin in dejstev v zvezi z nastankom in delovanjem OF, njene vloge in zgodovinskega pomena ter opozorimo na aktualnost vrednot OF in narodnoosvobodilnega boja za današnji čas. Kajti kot je eden od starost slovenskih zgodovinarjev, akademik dr. Bogo Grafenauer, dejal pred 30 leti, v obdobju rojevanja samostojne Republike Slovenije (na znanstvenem posvetu »Slovenski upor 1941 – OF slovenskega naroda«; maj 1991): »Brez upora leta 1941 ne bi danes doživljali nekega drugega slovenskega upora, ki pomeni nastanek samostojne slovenske države. Leto 1941 in leto 1991 sta dve živo povezani letnici.«

2. Tudi ob 80. obletnici ustanovitve OF gre za mnogo več kot le za spomin na tiste velike dogodke in neustrašne ljudi, ki so sodelovali v njih. Gre za premislek o tem, kakšna je cena svobode. Na to vprašanje je bil slovenski narod v prejšnjem stoletju prisiljen dvakrat odgovoriti. Odgovor je bil jasen: svoboda je velika vrednota, vredna je sleherne cene. Velikanska in surova žalitev vsega slovenskega ljudstva je, če mu kdo vztrajno govori, da so se v narodnoosvobodilnem boju, ko je šlo za življenje in smrt, naši ljudje pustili zmanipulirati tej ali oni politični stranki.

3. Druga svetovna vojna ni bila navadna vojna in vojaška okupacija naših krajev ni bila navadna okupacija. Šlo je za veliko več: to je bil apokaliptični spopad svetovnih razsežnosti, ne nazadnje so se kršitve mednarodnega prava dogajale v obsegu, kakršnega ni poznala nobena prejšnja okupacija. Šlo je za neusmiljeno teptanje in uničevanje prvobitnega človeškega hrepenenja po preživetju in svobodi. Šlo je za preživetje naroda in usodo sveta. Kot manjvreden narod smo bili obsojeni na izginotje. Med prvimi smo občutili nasilje fašizma in se med prvimi v Evropi tudi uprli raznarodovanju in fašističnemu nasilju (naj med številnimi protifašisti omenimo tržaško Borbo in pripadnike organizacije TIGR, ki jih številni v Italiji danes še vedno označujejo za teroriste).

4. Upor zoper okupatorje je bil zgodovinsko in politično daljnovidno državotvorno dejanje. Temeljlil je na globokem prepričanju, da je za narodovo osvoboditev potrebno skupno delovanje političnih in narodovih silnic, ki ni ideološko pogojeno in 4 izključujoče. Zaradi svoje širine in množičnosti OF, te edinstvene pluralistične narodne in osvobodilne organizacije in gibanja, kakršnega ni bilo nikjer drugje, je bila OF hrbtenica narodnoosvobodilnega in socialnega gibanja za pravičnejšo družbo in ljudske oblasti slovenskega naroda. Ne nazadnje gre za slovenski etični kodeks. Bo v njem kot vrednota zapisan upor ali kolaboracija, boj za svobodo ali sodelovanje z okupatorjem? Pogum ali strahopetnost? Suverena drža ali hlapčevstvo? Pravijo, da bi se Evropa osvobodila tudi brez boja Slovencev. Toda ali bi mogli imeti danes ponosno dvignjeno glavo, če bi se takrat potuhnili in preračunljivo tehtali, kam se bo obrnila vojna sreča, ali če bi kot narod stali na strani tistih, ki se jih je odrekla zgodovina? Ali kot je dejal pokojni škof Vekoslav Grmič: »Odločitev za osvobodilni boj, za OF, je bilo etično dejanje, naj ga presojava s katerega koli resnično humanega nazorskega vidika.« Dan upora proti okupatorju – praznik v spomin na ustanovitev OF – naj nas zato spominja na to, da moramo zgodovinske pridobitve danes ohranjati in negovati bolj zavzeto kot kadar koli prej v svoji burni zgodovini, saj so narodova samobitnost in samostojnost, enotnost in dejanska suverenost RS še kako pomembni temelji našega obstoja in naše prihodnosti.

II. Dan upora proti okupatorju je dan Osvobodilne fronte

5. OF je postala množično gibanje, v katerem je med vojno dejavno sodelovalo več kot sto tisoč aktivistov in sodelavcev; to gibanje je vodilo osvobodilni boj in narodno, družbeno in kulturno revolucijo. Kot so dokazali zgodovinarji, se je od vsega začetka imenovala osvobodilna in ne protimperialistična. Bila je občenarodno in nadstrankarsko gibanje, ki je vase sprejelo vsakogar, ki je podpiral točke in program OF, tudi duhovnike, ki so se predvsem na Primorskem množično vključevali v OF. Tudi zato bo 27. april za ZZB vedno tudi in predvsem praznik v spomin na ustanovitev OF slovenskega naroda, v spomin na njeno neovrgljivo vsestransko vlogo pri spodbujanju množičnega dejavnega vključevanja prebivalstva v upor. Uradno veljavno, kompromisno poimenovanje praznika »dan upora zoper okupatorje« neupravičeno zamegljuje bistveno zgodovinsko dejstvo in prikriva namen tega zamegljevanja: izraz OF, pomensko prežet z upornostjo zoper fašističnega/nacističnega okupatorja in nabit z nacionalnim ponosom, se je zamenjalo s splošnim izrazom »okupator«. S tem so se odprla vrata za vnašanje pomenskih opredelitev, ki jih omogoča in upravičuje zgodovinski revizionizem. Z njim je »čakanje na upor« izenačeno z dejanskim uporom, sodelovanje z okupatorjem pa izenačeno s »plemenitim« bojem »zoper sovražnika«.

Zanikanje pomena OF v razvoju slovenske narodne skupnosti ni naključno in tudi ni nastalo z rojstvom samostojne države.

6. Za nekatere je moteča tudi rdeča zvezda, simbol miru, svobode, uporništvu in naših partizanov. Radi bi jo prepovedali, izbrisali iz našega spomina – in ukinili. Po sodni poti bi prepovedali tudi ZZB, ker ohranjamo spomin na narodnoosvobodilni boj, ker se upiramo politikantom in novodobnim revizionistom. Taki nam v imenu umišljene sprave želijo kratiti pravico do spoštljivega spomina na tigrovce, žrtve 5 fašističnega in nacističnega nasilja, padle borce in aktiviste, na junake narodnoosvobodilnega gibanja – na vse, brez katerih danes v slovenski Istri, na Štajerskem in v Prekmurju ne bi več govorili slovensko. In tudi Primorska ne bi bila del sedanje slovenske države z dostopom do morja. Brez slovenskega partizanskega gibanja slovenska skupnost v Avstriji ne bi imela mednarodnopravne zaščite svojega položaja in pravic z Avstrijsko državno pogodbo. In zahvaljujoč OF in partizanskemu gibanju lahko danes glasno in z vso moralno pravico ponovimo »nikoli več«. Povzdignemo glas proti vojnam, nasilju, glas za mir in sožitje, blagor ljudi in narodov, spoštovanje človekovih pravic vseh ljudi in človeško dostojanstvo vseh ne glede na barvo, vero, in politično prepričanje – tudi vseh ljudi, ki bežijo pred brezumnim vojnim nasiljem in rešujejo svoje golo življenje ali iščejo svoj prostor pod soncem za delo in preživetje.

III. OF in partizansko gibanje sta bila in sta del velike zavezniške koalicije

7. Oboroženi partizanski odpor pod vodstvom OF slovenskega naroda je bil dejavni del protifašistične koalicije zahodnih demokracij in vzhodne komunistične Sovjetske zveze, užival je podporo in sodelovanje te koalicije. Partizanski odpor je bil del skupnega evropskega in svetovnega odporniškega gibanja. Upor proti tujim zavojevalcem in njihovim domačim zaupnikom ter kolaborantskim oboroženim enotam je zgodovina vse od antike vselej obravnavala kot častno dejanje. Slovenski narod se je z OF in partizanskim bojem uvrstil med narode, ki pripadajo zgodovini častnih dejanj, in zahvaljujoč njima imajo neizbrisno in častno mesto v veliki zavezniški koaliciji zmagovitega boja zoper fašizem in nacizem med drugo svetovno vojno. OF je bila temelj za nastanek Narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije, ki je bila del NOV in PO Jugoslavije (priznane tudi od Kraljevine Jugoslavije) pod poveljstvom maršala Josipa Broza Tita in s tem tudi del mednarodnega protifašističnega zavezništva, ki je bilo osnova za nastanek Združenih narodov. Še tako problematične in zgrešene poteze in ravnanja sedanjih oblastnih in političnih upravljavcev slovenske države, ki sicer zmanjšujejo njen ugled v mednarodnem okolju, kakršnega si je ustvarila in uživala ob ustanavljanju, ne morejo izbrisati zgodovinske vloge in ugleda slovenskega partizanskega gibanja v tem okolju!

8. Tega mesta in ugleda ter zgodovinskih dejstev ne morejo izbrisati vsi raznovrstni poskusi in ravnanja, ki se v Sloveniji že tri desetletja neprekinjeno dogajajo na vseh ravneh: od kriminalizacije narodnoosvobodilnega boja in njenega krčenja na »komunistično revolucijo in državljansko vojno«, opravičevanja in rehabilitacije kolaboracije preko molka o obdobju socializma in (tudi) njegovih pozitivnih posledicah do postavljanja spomenikov slovenskim kolaborantom in blatenja partizanskih spomenikov in spomenikov žrtvam fašizma in nacizma, do izenačevanja simbolov fašizma in nacizma z rdečo zvezdo, simbolom partizanstva, upora in svobode, ki »še vedno simbolizira mednarodno delavsko gibanje, ki se bojuje za pravičnejšo družbo« (Evropsko sodišče za človekove pravice, 2008).

IV. Zgodovinski spomin, manipulacije z njim in zgodovinopisje

9. ZZB pozdravlja vsa prizadevanja, ki spoštujejo zgodovino v vsej njeni celovitosti in raznovrstnosti, ter zavrača vsakršne manipulacije in zlorabe z njo. S preteklostjo se moramo sprijazniti in jo sprejeti takšno, kakršna je bila, v dobrem in slabem, in ne dovoliti, da bi obremenjevala sedanost in skupno delovanje za prihodnost. Podpiramo verodostojno zgodovinopisje, ki je opora takim prizadevanjem – za to, da bi lahko bilo pošteno razumevanje preteklosti podlaga in opora za razumno sodelovanje in skupno življenje danes in jutri. Da je to potrebno in nujno, potrjujejo različne manipulacije, izkrivljanja, potvarjanja in zlorabe zgodovine za današnje politične potrebe pa tudi dejstvo, da se po vsej Evropi in tudi v nekaterih drugih državah pojavljajo skupine, ki malikujejo spomin na nacifašizem in zagovarjajo zgodovinski revizionizem, pojavljajo se različne oblike sodobnega neofašizma in »fašistične politične kulture«.

10. To je še posebno aktualno ob dokumentih, kakršen je bila na primer Resolucija Evropskega parlamenta o pomenu zgodovinskega spomina za prihodnost Evrope (2019), ki konkretno razkriva (ne prvič), da v Evropski uniji ni enotnega pogleda na nekatera nesporna zgodovinska dejstva oziroma da gre za svojevrstno amnezijo in ponavljanje zgodovinskih netočnosti o vzrokih za izbruh druge svetovne vojne. Že v svojih stališčih o tej resoluciji (januar 2020) smo poudarili, da tudi ta zamenjuje vzroke in posledice; zamolčuje, kaj so bili dejanski interesi (gospodarski, politični, tudi razredni), ki so pripomogli k prvi in drugi svetovni vojni (skupaj sta vzeli 125 milijonov človeških življenj). Prav tako zamolčuje, kaj je spodbujalo in radikaliziralo nacionalizme na eni in oportunistične na drugi strani, razrast fašizma v Italiji in Španiji in rasistične ideologije v Nemčiji v času med dvema vojnama ter kdo so bili nasprotniki med drugo svetovno vojno in kaj so bili njihovi interesi in cilji. Z nesprejemljivim enačenjem zamegljuje zgodovinska dejstva, preišljeno zabrisuje razlike med nacizmom in komunizmom, kaj je bistvo prvega (genocidnost, rasizem) in drugega (pravična družba, emancipatorna zmožnost); obenem pa dejansko rehabilitira fašizem, ki ga skoraj ne omenja. Tudi enačenje komunizma s stalinizmom, kot je to večkrat storjeno v resoluciji, spada v okvir zamegljevanja razlik med različnimi komunističnimi izkušnjami. V isti koš daje sovjetski komunizem (stalinizem), povojne režime v vzhodnoevropskih državah in tudi jugoslovansko (in slovensko) socialistično ureditev. Obenem pa enači nevarnost izražanja in širjenja totalitarnih ideologij, kakršni sta nacizem in stalinizem. Kdo in kje danes širi ali želi širiti stalinizem, ne nakazuje, da pa se širi nacifašizem, ne moremo dvomiti.

11. Izkrivljena zgodovina tudi v Sloveniji ne more biti podlaga za »skupni spomin«, še manj pa lahko postane podlaga za učne načrte v šolah o zgodovini slovenskega naroda. Osvobodilni in osamosvojitveni narodni odpor zaslužita spoštljivo priznanje in se morata kot taka v vzgojno-šolskem sistemu tudi prenašati na nove rodove. 7 Izkrivljena zgodovina ne more biti motivacija za odstranjevanje spomenikov in imen (parkov, trgov, ulic), kar je – z izgovorom, da gre za boj proti totalitarizmu in za manipulativno izenačevanje njihovih praks. Spomeniki narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji so trajni dokazi protifašističnega oziroma protinacističnega boja za obstanek (tak pomen jim v Sloveniji pripisuje tudi javno mnenje). Spomeniki, posvečeni narodnoosvobodilnemu boju, niso »komunistični« spomeniki – to velja tudi za spomenike Titu. Zaradi pričakovanega dodatnega utemeljevanja zahtev za

odstranjanje spomenikov narodnoosvobodilnega boja bi morali le še okrepiti prizadevanje za njihovo ustrezno pravno zaščito.

12. Dejansko pa je zgodovinski spomin razpršen izrazito asimetrično, z nekajkratno razliko v deležih tistih, ki cenijo in spoštujejo NOB, in onih, ki so bliže »disidentski« razlagi o narodnoosvobodilnem boju kot komunistični revoluciji. Podatki SJM v zadnjih desetletjih tako kažejo, da le pičla manjšina (manj kot deset odstotkov) sprejema razlago o NOB kot komunistični revoluciji, medtem ko je delež tistih, ki so prepričani, da so partizani »bili pravičen boj zoper okupatorja, domobranci pa so nedopustno sodelovali z okupatorjem«, vedno okoli 40-odstotni. Podobno asimetrijo kažejo tudi podatki o pozitivnem odnosu do izraza »slovensko domobranstvo« (od leta 1994 do 2018 vedno pod ali 20 odstotkov) in »slovenski partizani« (vedno nad 40 odstotkov), vse to pa nikakor ne utemeljuje vsiljevane teze o »razklanosti slovenskega naroda na dva enaka dela«.

V. Sovražna okupacija, razkosanje našega naroda in njegovega ozemlja so bili temelj zla

13. Sovražna okupacija, razkosanje našega naroda in njegovega ozemlja so temelj zla, ki je tragično in usodno poglobilo predvojno ideološko in politično razdvojenost. Poglavitni krivci za grozote druge svetovne vojne na slovenskih tleh so nacistični in fašistični okupatorji, ki so slovenskemu narodu namenili uničenje, preselitev ali asimilacijo in so pri tem sami ali s svojimi domačimi sodelavci povzročili številne človeške žrtve, silno trpljenje in bedo civilnega prebivalstva ter veliko gmotno škodo. Res je v osvobodilnem boju tudi Slovenec streljal na Slovence, ko sta si stala nasproti kot vojaka osvobodilnega boja in okupatorja, kar je imelo nekatere značilnosti bratomorne vojne, ni pa to bila državljanska vojna, saj sodelavci okupatorja niso bili v službi svoje domovine, temveč tujih zavojevalcev, in državljanska vojna ne more potekati v razmerah okupacije. Enote MVAC (vaške straže, belogardisti) so bile del italijanske vojske in pod neposrednim poveljstvom generala Maria Roatte, vse domobranske enote pod nemško okupacijo pa so bile del zločinske organizacije SS in pod neposrednim poveljstvom generala SS Erwina Rösenerja ali generala SS Odila Globocnika. Kolaboracija z okupatorjem je bila posledica zavestne nazorske in politične odločitve; opravičilo je iskala tudi v občasnem lokalnem nasilju odporiških enot, ki je bilo v nasprotju s povelji vodstva osvobodilnega boja. Ljubljanska škofija RKC je kolaboracijo moralno spodbujala in v njej sodelovala, za to ravnanje pa se 8 nikdar ni opravičila ali ga obžalovala. Brez sodelovanja z okupatorjem ne bi bilo niti bratomorne vojne niti medvojnih izvensodnih likvidacij.

14. Vojna je sama po sebi zločin in druga svetovna vojna je najstrahovitejši zločin v človeški zgodovini. Kot posledica vojnega nasilja in trpljenja ter zaradi zapletenih mednarodnih okoliščin se je nasilje tako pri nas kot po vsej Evropi nadaljevalo tudi po podpisu kapitulacije Nemčije. Medvojne in povojne poboje razoroženih pripadnikov okupacijskih vojaških in policijskih enot je ZZB nekajkrat obsodila in izrecno obžalovala (spomenica, 1993; pismo Državnemu zboru, 1995; izjava o trajnih vrednotah, 1995). Nekajkrat je poudarila svoje nediskriminatorno stališče do spoštljivega pokopa vseh mrtvih, hkrati pa je ves čas odločno nasprotovala izkoriščanju teh vprašanj, še posebej pietete do mrtvih, za oživiljanje ideoloških in političnih nasprotij (Stališča ZB glede narodne pomiritve, 2013, in drugi dokumenti). Tudi zdaj ZZB to tragedijo ob izteku druge svetovne vojne obsoja kot dejanje, ki je bilo v nasprotju

z osnovnimi načeli civilizacije in človečnosti, in se bo še naprej zavzemala za pomiritev. ZZB razume narodno pomiritev kot normalno sožitje državljanov v medsebojnem spoštovanju človekovih pravic in ne glede na različne nazore in politična prepričanja. Temelj pomiritve in vzpostavljanja normalnih razmer za politični dialog je bilo in je vzpostavljanje zaupanja, ki se gradi na priznanju in sprejemanju zgodovinske resnice, nespremenljivosti zgodovinskih dejstev, na spoštovanju moralnih političnih standardov; da bi torej drug drugemu odpustili, ne pa pozabili, in poiskali skupno pot, ki smo jo ljudje praktično udeležali že prej, prepričljivo pa potrdili s plebiscitom decembra leta 1990.

15. Do pomiritve ne morejo voditi dejavnosti za »spravo«, ki zamegljujejo in zanikajo zgodovinska dejstva, že medvojne dogovore in odločitve zaveznikov ter povojne širše zgodovinske mednarodne okoliščine, ki so vplivale na takratne presoje in odločitve. Še manj do pomiritve vodijo dejavnosti, ki namenoma ignorirajo dejstvo, kdo je bil na kateri strani; ki skušajo izenačevati partizansko gibanje in sodelovanje z okupatorjem, izenačiti domoljubni in samoohranitveni upor proti okupatorju z zavestnim podrejenem in hlapčevanjem okupatorju, kriminalizirati partizansko gibanje in narodnoosvobodilni boj ter rehabilitirati domobranstvo. Bili smo in smo proti zlorabi pietete in zgodovine za politične spopade in delitve; bili smo in smo za spoštljiv odnos do vseh mrtvih in pravico do groba slehernega, ki je izgubil življenje med drugo svetovno vojno in zaradi nje. »Sprava«, kakršno nam vsiljujejo, ni prvi pogoj za umiritev, ampak je njeno nasprotje, je prvi pogoj oziroma podlaga za večno razdvajanje in sovraštvo. Razdeljenost, odpuščanje in pomiritev moremo preseči in doseči, vendar brez sprevračanja vrednot in sprenevedanja, z iskreno skupno voljo za boljšo prihodnost mladih in vseh nas. Mlajše generacije, rojene po drugi svetovni vojni, polnih petinsedemdeset let po zmagi nad fašizmom in nacizmom ne potrebujejo nobene tako imenovane sprave. Pieteta do mrtvih pa zahteva, da na njihovih grobovih ne bijemo političnih in ideoloških bitk in spoštljiv odnos do vseh mrtvih, vseh junakov in žrtev velikega in tragičnega časa naših polpreteklih dni.

II.

VI. Zgodovinski lok: narodnoosvobodilni boj in osamosvojitve RS leta 1991 ter vstop v mednarodno skupnost

16. Slovenci smo bili drugič pred zahtevnimi preizkušnjami pred tremi desetletji, leta 1991. Vedeli smo, kaj hočemo; vedeli smo, kaj je naš skupni nacionalni interes. Imeli smo vizijo, imeli smo cilj, utemeljen v jasnih vrednotah, v naši svobodoljubni dediščini. Legalno in kar najbolj demokratično smo uresničevali pravico do samoodločbe v zgodovinskih okoliščinah, kakršne so narodom le redko dane, in pri tem nismo posegli v enake pravice drugih narodov. Takrat smo pozabili na razlike in zamere. Zmogli smo, ker smo zmogli široko in trdno soglasje, ker smo znali in hoteli povezati neizmerno svobodoljubno energijo ljudi, naroda, zagotoviti politično enotnost in povezanost ljudi in politike ter v tem utemeljeno vzajemno zaupanje, izvajati verodostojno in preiščeno diplomatsko delovanje, pridobivati in širiti razumevanje, podporo in zaveznike ter preiščeno, a odločno uporabiti tudi oboroženo silo za obrambo svoje legitimne odločitve. Iz zgodovinske anonimnosti smo s ponosom in zgodovinsko upravičeno kot nova demokratična država vstopali na politični zemljevid sodobne Evrope, v mednarodno skupnost narodov in njihovih držav. Vstopali smo z velikimi pričakovanji in zanosom kot del

nekdanje zmagovite protifašistične in protinacistične koalicije v času zahtevnih globalnih in regionalnih preizkušenj.

17. Mednarodna skupnost je bila in je – v številnih pogledih danes še bolj – sredi velikih procesov spreminjanja, ki ob vsem pozitivnem naplavlajo tudi pojave, gibanja in tendence, ki ogrožajo svetovni mir; zmanjšujejo človekove individualne in kolektivne pravice in svoboščine, tudi z zlorabami izjemnega tehnološkega napredka; krčijo polje svobode in solidarnost; povečujejo revščino in reke brezdomcev in ljudi, oropanih osnovnega človeškega dostojanstva. Priče smo zavračanju zahtev po pravični delitvi ustvarjenega bogastva in zavračanju zmanjševanja prepada med vse večjo revščino in vse bogatejšo manjšino. Priče smo vnovičnemu oživiljanju spopada civilizacij, zlorabi religij, nestrpnosti, različnim oblikam diskriminacije romskega prebivalstva in skrb vzbujajočemu oživiljanju neofašizma, rasizma, ksenofobije, ukinjanju ženskih pravic. Vrednote in načela, na katerih so utemeljeni povojna mednarodna skupnost, OZN in temeljni dokumenti o človekovih pravicah pa tudi EU, so vse bolj skrb vzbujajoči plen in ujetnik v spopadu geostrateških interesov velikih držav in teženj globalnih korporacij, da v interesu velekapitala prevzemajo upravljanje sveta in – recimo bobu bob – uvajajo novodobni (neo)imperializem. Opuščanje velikih načel o prostem gibanju blaga, idej in ljudi ter politike strahu vse bolj izrinjajo politiko upanja, polja liberalne demokracije pa vse bolj preplavljajo nacionalistično motivirani in populistično usmerjeni modeli avtokratskega vladanja in upravljanja držav. 10 Skrbi vzbujajo nemoč, nesposobnost in nepripravljenost političnih elit – tudi v EU, katere del smo – za skupno in učinkovito spopadanje z zgodovinskimi naplavinami, ki obremenjujejo današnje odnose v svetu, za učinkovito skupno mednarodno spopadanje z izbruhom zdajšnjega tako imenovanega begunsko-migracijskega vprašanja. Nasprotno, nojevsko se obnašamo do umirajočih v morju, nehumano ravnamo s sodobnimi nomadi in uvajamo sodobna koncentracijska taborišča namesto človeka vrednih bivališč. Ni širšega globalnega dogovora, ki bi temeljil na iskanju pravičnejšega neogljičnega gospodarskega modela in ki bi zamenjal zdaj prevladujočo neoliberalno razvojno paradigmo, temelječo predvsem na dobičku, z modelom, ki bo motiviran s spodbujanjem ustvarjalnosti, rasti, blaginje za vse in solidarnosti. Demokratične standarde urejanja javnih in družbenih zadev in spoštovanja človekovih pravic skrb vzbujajoče izrinjajo od ljudi odtujeni populističnoavtokratski modeli; nacionalistični egoizmi in prizadevanja za prevlado, ohranjanje monopolnih položajev, unilateralizem vse bolj ogrožajo multilateralizem in skupno skrb za usodo sveta in človeštva.

VII. Pandemija – globalni in naš problem

18. Pandemija covid-19, ki je lani preplavila svet, je postala kompleksen globalni družbeni pojav, ki ima poudarjene zdravstvene in nič manj pomembne druge vidike (socialne, gospodarske, politične, psihološke, medijsko-komunikacijske, vrednostne, globalne, regionalne in lokalne; makro- in mikroekonomske in individualne – človeške; mednarodne – bilateralne in multilateralne in geostrateške). Povzročila je največji gospodarski padec po drugi svetovni vojni, ki je povezan z neizogibnimi socialnimi in političnimi pretresi, in izjemno zaostriča že od prej prisotne ključne antagonizme (kaj dejansko pomeni razlika med bogatimi in revnimi; kakšen privilegij je imeti redno službo in kako pošastno potegnejo kratko tisti, ki je nimajo; kako v podrejenem položaju so ženske in kako smo še daleč od spolne enakosti; razkril se je tudi resnični odnos do staranja – početje s starimi je genocid; kakšen je odnos današnjih družb do manjšin) v globalnem, regionalnih in lokalnih okoljih.

19. Pandemija je sicer jasno, celo radikalno pokazala na soodvisnost v sedanjem globaliziranem svetu, na pomen in nujnost solidarnosti na svetovni in regionalni (evropski) ravni ter na nepogrešljivo vlogo javnih zdravstvenih sistemov in socialno vlogo državnega intervencionizma, ni pa spodbudila preobrazbe sedanjega neoliberalnega družbeno-ekonomskega modela, ni vrgla iz tečajev sedanjega reda. Optimistična (iluzorna) pričakovanja radikalnejših družbeno-gospodarskih in geostrateških sprememb v globalnem okviru v tej smeri (še) niso dobila zagona. Nasprotno, še zaostрила se je dilema, ali bo sedanja pandemija nova zgodovinska prelomnica, ki bo pospešila nadaljnje utrjevanje avtoritarnih režimov, politikov in diktatorjev ter krepila radikalnejše konservativne, nacionalistične in avtoritarne ideologije, ali bo vendarle spodbudila procese ohranjanja in krepitve demokracije in solidarnosti tudi v Evropi, Evropski uniji in pri nas. Spodbudnim korakom solidarnosti pri obvladovanju pandemije v prvem obdobju niso sledili pričakovani nadaljnji in širši 11 globalni strateški koraki (poudarjen je bil nacionalni in regionalni egoizem; »mačehovska« pomoč Afriki in podobno), ko so strategije in politike izvajanja cepljenja postale predmet kapitalsko-političnih interesov in povezav ter očitnega »cepilnega nacionalizma«.

20. Vsi si želimo, da bi čim prej obvladali sedanjo pandemijo oziroma virus covid-19, ki bo, kot kaže, ostal eden od prisotnih virusov v našem življenju. Kaj ga bo spremljalo? Ohranjanje že nastajajoče nove normalnosti, ki prinaša zaostrovanje prejšnjih anomalij (na primer večanje neenakosti), in ožetje svoboščin, več prisile in nadzora, manj zdravja, odpovedovanje druženju, določenim temeljnim človekovim potrebam in s tem pravicam)? Bodo zrasle večja avtoritarnost in visoke pregrade med državami, ki bodo državljanom s pomočjo represije dajale občutek varnosti, tako da se bo nadaljeval neoliberalni red, v katerem se bodo javne storitve dokončno spremenile v zasebne dobrine? Ali bo le okrepljen oziroma na novo uveden socialno državo, ki bo temeljila na notranji in zunanji solidarnosti med državljani in v kateri bodo javne storitve človekova pravica? Vse to so izjemno aktualna vprašanja o prihodnjem razvoju na vseh ravneh in v vseh okoljih.

VIII. EU – naša širša domovina in konferenca o njeni prihodnosti

21. Evropa oziroma EU še posebej stoji na razpotju, razklana je, kakor že desetletja ni bila – ali bo njeno usodo še naprej krojila elita najbogatejših in najmočnejših ali pa si bomo skupaj izborili Evropo vseh prebivalcev in prebivalk, aktivnih državljanek in državljanov? Le Evropa, ki bo demokratična, socialna in ekološka, ki bo delovala v korist vseh prebivalcev, v kateri bo spoštovanje človekovih pravic eno in isto merilo za vse (in ne dvojna, različna merila, kakršnim smo priče danes: odvzem imunitete katalonskim poslancev na eni in obsodbe ravnanja ruskih oblasti z opozicijskimi voditelji na drugi strani), aktivna civilna družba pa nepogrešljivi gradnik urejanja javnih zadev, bo Evropa, v katero bomo verjeli in bo lahko skupna, širša domovina njenih prebivalcev. Pravih, dejanskih in delujočih temeljev EU zdaj ne tvorijo vrednote, zapisane v njenih temeljnih dokumentih, ampak politični, gospodarski, statusni in delno tudi varnostni interesi. Vrednote so le okrasna fasada (dokazi: obravnava migrantov, soočenje s pandemijo) v sicer zelo raznovrstni skupnosti držav, narodov, avtohtonih in novih etničnih skupin z različnimi kulturami, jeziki, veroizpovedmi in preteklostmi, v kateri je razlika med najbogatejšo in najrevnejšo državo ena proti trinajst. V kateri tretjina funkcionarjev Evropske komisije prihaja iz korporacij, kjer so davčne oaze kar v sedmih članicah, in v kateri je prisoten očiten demokratični primanjkljaj, saj množica neizvoljenih tehnokratov dejansko mimo volje

ljudi odloča o naši usodi. In v kateri se ob vseh razlikah, interesno pogojenih delitvah krepi tudi delitev na Zahod in Vzhod.

22. Zato je razumljivo, da ljudje izgubljajo zaupanje v Evropsko unijo in njene institucije – širijo se nezadovoljstvo in razočaranje, občutek nemoči in apatija, eksistenčne stiske, bes in brezup. Skrb vzbujajoče, ne pa ravno presenetljivo pa je, 12 da po vsej Evropi dviguje glavo pošast nacionalističnega in rasističnega sovraštva, da smo priče vnovičnemu vzponu skrajne desnice, desnega ekstremizma kot največje pereče grožnje demokraciji in z njo povezanim radikalnim manipulacijam in zlorabam sodobne komunikacijske tehnologije ter družbenih omrežij in drugih medijev. Širjenje »fašistične politične kulture« (nacionalizem, avtoritarnost, nasilnost in vzpostavljanje novih neenakosti) ter fašistoidni projekti in izgredni pojavi so le radikalna nadgradnja! Da gre za resnične in resne težave, ne nazadnje pričajo odzivi v posameznih državah (Nemški urad za zaščito ustavnosti je uvedel »državni nadzor« največje nemške opozicijske skrajno desne Alternative za Nemčijo; sojenje in obsodbe Zlate zore v Grčiji, prepoved zborovanj v Pliberku/Bleiburgu in prepoved ustaških simbolov v Avstriji). Ni bilo le naključje, da je generalni sekretar OZN Antonio Gutierrez v svojem nagovoru na virtualnem zasedanju Sveta ZN za človekove pravice februarja letos opozoril, da moramo okrepiti tudi boj proti znova obujenemu neonacizmu. Tudi o številnih opozorilih v zadnjih poslanicah papeža Frančiška (enciklika Vsi bratje in druge) naj niti ne govorimo, so pa kar preslišana, predvsem pri tistih, ki jim jih kot prvim in posebej namenja!

23. Tudi zato je utemeljeno naše pričakovanje – in verjamemo, da nismo osamljeni – da bo Konferenca o evropski prihodnosti, ki se bo začela letos, spodbudila nastajanje vizije humane evropske družbe, da bo tehtno prispevala:

- k ohranjanju in krepitvi izvornih temeljev EU, protifašizma in protinacizma, ter ničelne tolerance do pojavov nacifašizma, da pa bo postavljala v ospredje koncept socialne države;
- h krepitvi demokracije, solidarnosti, humanosti, premagovanju prevladujočega vpliva finančnih, kapitalskih središč in oligarhije ter prevladovanja avtokratskega, od ljudi odtujenega vladanja in urejanja javnih zadev v posameznih državah in EU;
- da bo spodbudna opora za sprejem načrtov za okrevanje, odpornost in odločitev o skupaj usklajeni migrantsko-azilni strategiji ter politiki, ki bosta spoštovali mednarodno priznane temeljne človekove pravice, razogljičenje in učinkovito podnebno politiko za zmanjševanje perečih antagonizmov, ki jih je pandemija le še zaostрила; in
- da bo spodbudila prizadevanja, da bi enakopravni in aktivni državljani v svojem skupnem evropskem domu dobivali odločilno vlogo tudi pri sprejemanju skupnih pomembnih dokumentov, kakršen je tudi obravnavana resolucija.

In ta konferenca naj bi se dejansko začela v času slovenskega predsedovanja Svetu EU!? 13

IX. Prehrojena pot naše države in zdajšnji izzivi

24. V Sloveniji smo v prvih 30 letih svoje države dokaj uspešno uresničevali cilje in pričakovanja, ki smo jih imeli in ki so nas vodili biti temelj povezanosti, sodelovanja ob in na plebiscitu ter v predosamosvojitvenem obdobju in v osamosvojitveni vojni. Zapisani so bili v naših temeljnih dokumentih iz tega obdobja, plebiscitarno smo jih potrjevali in uresničevali, ker

so bili izraz soglasja in vzajemnega zaupanja. Vsem nam ostajajo aktualne usmeritve tudi za naprej. Te so še posebno na preizkušnji v sedanjih razmerah pandemije ob sicer nujnih in sorazmernih ukrepih vlade in drugih državnih, strokovnih organov in ustanov za preprečevanje njenega širjenja, utemeljenih v multidisciplinarnih strokovnih razlogih zgolj in samo zaradi varovanja zdravja državljanek in državljanov in temelječih na zaupanju in širokem razumevanju in podpori ljudi. Sprejemanje in uveljavljanje določenih ukrepov ter ne dovolj premišljeno komuniciranje so slabili to zaupanje in podporo, kar je vse skupaj povzročilo povečanje zdravstvenih in drugih epidemioloških težav in negativnih posledic.

25. Hkrati s pandemijo je prišlo tudi do predčasne zamenjave vladne koalicije. Ob bolj ali manj uspešnem soočanju s pandemijo in njenem obvladovanju z zdravstvenimi in preventivnimi ukrepi pa je bila začeta tudi problematična preobrazba slovenske družbe in države, saj pri vladnih ukrepih ni šlo in ne gre samo za zadrege, ki so posledica nepoznavanja virusa in neznanja, temveč za premišljen politični načrt. Vladajoča koalicija in predvsem najmočnejša politična stranka sta začeli uveljavljati populistično in avtokratsko ideologijo in vladavino (temelječo tudi na poudarjenem protikomunizmu in domnevni potrebi po odpravljanju še prisotnih usedlin prejšnjega komunističnega sistema in obdobja) za razgrajevanje demokracije in vladavine prava, na različne načine in na različnih področjih agresivno uresničujeta stari znani koncept »druge republike« z utemeljitvijo, da je bila sicer dosežena osamosvojitve, zdaj pa sta potrebna še osvoboditev in dokončanje tranzicije. Pandemija covid-19 oziroma formalno razglašena epidemija je postajala vse očitnejši alibi in opravičilo za hitre sistemske spremembe, demontažo in podrejanje družbenih in državnih podsistemov, organizirane in načrtno poskuse obvladovanja »medijske krajine«, za vprašljive in neutemeljene kadrovske spremembe, pritiske in diskreditacije ter poskuse diskvalifikacij posameznikov in ustanov, kar vse spremljajo okrepljen družbeno nesprejemljiv in tudi kazenskopravno pregonljiv sovražni govor in nestrpna ksenofobna retorika, ki v veliki meri sloni na podtikanjih, metodah javnega linča drugače mislečih, kritikov vlade in vladajoče stranke. Vladna retorika temelji na lažeh, manipulacijah, rasističnih, šovinističnih, homofobnih provokacijah, anonimni in na videz spontani »medijski gnojnici«, in to ob izdatni uporabi organizirane medijske mreže vodilne stranke, njenih socialnih omrežij ter »tviterskega vodenja države«, kar postaja del javnega komuniciranja in vztrajno histerizira slovensko družbo. Pod krinko epidemije se izvaja politika ustrahovanja in strahu, ki zmanjšuje zaupanje in podporo ljudi. Z različnimi, tudi ustavnopravno vprašljivimi »podtaknjenci« vlada 14 vnaša v protikoronsko zakonodajo ne le začasne nedemokratične, družbeno vprašljive in socialno škodljive odredbe, ampak jo spreminja v represivno smer ter v osnovi s prepovedjo zbiranja in drugimi ukrepi preprečuje možnost demokratičnega in legitimnega javnega nasprotovanja vladnim ukrepom. Hkrati pa z neiskrenimi zavajajočimi sporazumi in pozivi k dialogu, enotnosti, sodelovanju z opozicijo ustvarja videz demokratičnosti in odprtosti, kar je ob dejanski praksi le zavajajoč alibi za dejansko početje in zeleno delitev oziroma zmanjševanje lastne odgovornosti. Žalostno pri tem je, da temu botruje predsednik republike s svojim neopredeljevanjem do številnih problematičnih ukrepov in potez vlade in vladajoče koalicije. Vse bolj smo zaskrbljeni ob vse bolj skrb vzbujajoči politični in družbeni polarizaciji, povečevanju žičnih ovir na mejah in fizičnih ogradah, ki varujejo oblast pred ljudstvom, nerazumni in zdravstveno neutemeljeni policijski uri, ki spominja na neke druge čase skupaj z žico okrog okupirane Ljubljane. Vztrajno kratenje ustavne in v demokraciji legitimne pravice do izražanja javnega mnenja na mirnih shodih in ob kaznovanju mladih, ki si želijo v šolo in s svojimi sporočili niso nikogar ogrožali ter so postali

simbol upora in svobode, pa so le dodatni in posebni razlogi naše zaskrbljenosti in nezadovoljstva.

26. Spreminjajoči se političnoekonomski zemljevid Slovenije se manifestira tudi na zunanjepolitičnem področju v odnosih do drugih, v našem ugledu v mednarodnem okolju, v domnevno potrebnem uravnoteženju zunanje politike (oziroma vazalskem podrejanju interesom ene svetovne velesile – podpis izjave oziroma sporazuma o kibernetiki varnosti o omrežju G5), nerazumljivem in moralno zavržnem odrekanju ohranjanja podpore Palestincem (v okviru SZO), zadržanosti do obsodbe nacizma (v okviru GS OZN), nekritični krepitvi odnosov s tako imenovano višegrajsko skupino držav v EU, v neprimerni in za RS škodljivi in žaljivi »tviterski« in tudi pisni komunikaciji s številnimi uglednimi predstavniki EU, posameznih držav in medijev. Slovenija je bila v začetnem obdobju svojega državnega življenja »zgodba o uspehu« – zgled, ki je motiviral države Zahodnega Balkana pri njihovih prizadevanjih za vključevanje v evroatlantske integracije, in spoštovana sogovornica številnim v Evropi. Danes pa se sprašujemo, ali bi še v vseh pogledih izpolnjevali vsa zahtevana merila, ki smo jih morali izpolnjevati za sprejem v EU. Še bolj aktualno pa je vprašanje, kako bomo opravili svojo vlogo predsedujoče države Svetu EU v tem letu in kako nas bodo sprejemali drugi v EU in širše, ko bomo predstavljali EU.

X. Potrebno je novo najširše soglasje, kaj želimo in kako naprej

27. Vsekakor je zdaj priložnost in nujnost, da dosežemo vnovično najširše soglasje o tem, kako želimo živeti v svoji skupni državi, kako bomo pospešili korak k polnemu in učinkovitemu uveljavljanju demokratičnega, tudi ustavno utemeljenega načela, da stranke morajo služiti državi, ta pa svojim državljanom. Čas je za skupno premišljanje tudi o evropski in planetarni prihodnosti – kje smo in kje želimo biti v gospodarskih, 15 političnih in varnostnih povezavah, da bomo obstali kot narod, ohranili svojo duhovno identiteto in povečevali svojo blaginjo.

28. Pred vrati, leta 2022, so predsedniške, parlamentarne in tudi lokalne volitve. Tem bolj je zato naše upravičeno pričakovanje oziroma vprašanje, kako bodo naša politika, politične elite, izvoljeni predstavniki/predstavnice ljudstva zmožni urejati kompleksna vprašanja. Ne potrebujemo tako imenovanih močnih osebnosti in avtokratskega vladanja, za kar se nekateri zavzemajo. Potrebujemo verodostojno in odgovorno koalicijo in vlado. Upravičeno zahtevamo, da bodo upravljavci naše države zmogli in znali voditi samoomejujočo politiko, ki bo gradila na vrednotah protifašizma, ki bo zavračala in sankcionirala sovražni govor in neonacistične provokacije, ki bo temeljila na humanizmu, kulturi dialoga, na vrednotah, na katerih je bila utemeljena ustanovitev naše države. Morali ji bodo biti tuji zavajanje z neresničnimi podatki in lažmi, širjenje in spodbujanje psihoze strahu in ustrahovanja, ustvarjanje protimigrantske histerije, brezplodno politikantstvo in sprenevedanja vseh vrst, uradniška in oblastna aroganca, birokratska brezdušnost, tuj ji mora biti kulturni boj. Politični rezultat naj bo trden in jasen dogovor, utemeljen z odgovornostjo za skupno dobro; dogovor, ki bo onstran le ozkih strankarskih, partikularnih ali celo osebnih interesov in koristi; dogovor, ki bo sledil večinsko dani podpori politiki sodelovanja in verodostojnosti v dosedanem ravnanju. Ta dogovor naj sledi vsemu doseženemu v minulih 30 letih – kar ni malo – v življenju naše slovenske družbe in naše države ter naših realnih priložnosti in možnosti. Dogovor naj bo močna in zavezujoča opora upravljavcem za boljše in samozavestno gospodarjenje s skupnim dobrim, za razumne prodaje vitalnih delov nacionalnega premoženja in spodbujanje ustvarjalnosti, za ničelno

toleranco do korupcije, za krepitev vloge izobraževanja, kulture in znanosti, zdravja družbe in človeka dostojne socialne pravičnosti in varnosti. Pa tudi opora za naš pogum, samozavest in ponos, da o svojih nacionalnih interesih spregovorimo, jih obranimo in uveljavimo v Bruslju in drugih središčih naših mednarodnih povezav. Si bomo upali kljub tveganju dvigniti svoj glas? Bomo verjeli v pravičnost na naši strani, v idejo o združenih, svobodni Evropi in bomo dejavno sodelovali pri graditvi civilizacije miru, strpnosti, medsebojnega razumevanja in spoštovanja? Nič manj ne vzbujata skrbi vprašanje izhodne strategije iz sedanje pandemije ter tudi zelo aktualno in konkretno razvojno pomembno vprašanje, kaj bo vsebina tako imenovanega načrta za okrevanje in odpornost za črpanje evropskih sredstev za odpravljanje posledici pandemije, ki bi moral biti na kar najširšem konsenzu utemeljeno jedro nujno potrebnega celovitega nacionalnega razvojnega programa, ne pa le formalni akt vlade za pridobivanje evropskih sredstev za popandemijsko okrevanje.

29. Vse to so vprašanja, ki nas morajo zaposlovati v tem projektu. Tudi zato je nujen najširši družbeni dialog, ki ne more nikogar izločevati in ne more biti namenjen le enako mislečim, politično ali interesno povezanim skupinam in organizacijam, v 16 katerem bosta zaželeni in nepogrešljivi tudi glas ter aktivna in avtonomna državljanska drža nas državljanov, organizirane civilne družbe. Vse prevečkrat se tudi pri nas spregleduje, da podpora ljudi oziroma njihovo vzajemno zaupanje nista dana enkrat za vselej. Upravljalci države, nosilci državnih, javnih funkcij, politična elita si ju morajo vedno znova zagotavljati – in ne enkrat na štiri leta – pri tem pa se morajo zavedati, da so najprej in predvsem odgovorni lastnim državljanom.

30. ZZB bo po svojih močeh sodelovala pri tem, tako bo ohranjala in potrjevala tudi vrednote narodnoosvobodilnega boja in svojo družbeno vlogo. Pri pripravah potrebnega novega dogovora, družbene pogodbe o ohranitvi in razvoju slovenskega naroda in RS, bo sledila svojim usmeritvam, svoji Izjavi o vrednotah: »Iz zavezniške zmage nad fašizmom se je izoblikovala ideja Ustanovne listine Združenih narodov; v njej koreninijo vrednote, za katere se je borila generacija naših partizanskih prednikov in ki jim zaupamo tudi mi: narodna samoodločba, mirno reševanje sporov, spoštovanje človekovega dostojanstva in pravic, solidarnost in družbeni napredek. Samo demokratična, častna in poštena enotnost v različnosti je zagotovilo miru in obenem temeljni kamen umiritve. Ne moremo dovoliti, da se vse te vrednote utapljujejo v mlakuži dnevnopolitičnega zdravarstva – četudi pod najlepšimi jezikovnimi izveski!« (Predsedstvo ZZB NOB Slovenije, 6. oktober 2015)

XI. ZZB ostaja zvesta vrednotam narodnoosvobodilnega boja, to pa je (tudi) vrednotam OF

31. Nekateri nas skušajo prepričati, da so vrednote NOB in OF preživele, da so ideološki konstrukti. Tem in takim naj znova sporočimo, da so v veliki zmoti. Zveza borcev jih bo kot naslednica OF v novih razmerah ohranjala in se še naprej kot v minulih desetletjih dejavno zavzemala za njihovo udejanjanje z aktualnim pomenom v sedanjih razmerah. Vrednote OF so v svojem bistvu občečloveške moralne in humanistične, mednarodnopravno potrjene in utemeljene. To je lahko naš skupni medgeneracijski branik pred vsem nehumanim, nečloveškim, tudi neofašističnim, rasističnim in ksenofobnim ravnanjem, pa če se ta še tako skuša prikrivati. Skupni imenovalac teh vrednot pa je, kot je dejal pokojni častni predsednik

ZZB Janez Stanovnik, najvišja vrednota – to je resnica. Naša zavezanost njej in njeni obrambi in širjenju ostaja naše skupno vodilo za delovanje tudi v prihodnje. Tudi zato za ZZB ni bilo dileme leta 1991, kot je ni bilo za partizansko generacijo, ki je dokazala, da veliki narodi niso veliki po številu prešteti glav, temveč po velikem srcu in vrednotah, po človečnosti, pogumu, svobodoljubnosti, po tem, da so ljudje pripravljeni za vse to žrtvovati celo najdragocenejše, kar ima vsakdo izmed nas – življenje. Zato bomo dejavno sodelovali v bilateralnih in multilateralnih dejavnostih za krepitev (mednarodne) platforme in koalicije protifašizma, za upiranje zgodovinskemu revizionizmu, potvarjanju zgodovine in njene zlorabe za kakršne koli partikularne 17 politične in druge interese in cilje ter se upirali vsem različnim novodobnim pojavnim oblikam »fašistične politične kulture«, oblastnega nasilja in terorizma ter novodobnega imperializma (neoliberalnega kapitalizma). Skratka, smo za dejavno upiranje vsem oblikam rasizma, diskriminacije in uporabe sile in nasilja. XII. ZZB ima aktualne programske usmeritve

32. Skupščina ZZB za vrednote NOB je leta 2002 sprejela Programske temelje in usmeritve za svoje delovanje, programski dokument, ki je še vedno aktualen in je naša temeljna opora delovanja. Zato se bomo dejavno zavzemali tudi za:

- krepitev medgeneracijskega sodelovanja, za stalno ustvarjalno prepletanje življenjskih in delovnih izkušenj starejših in mlajših, mladostne zagnanosti in preudarnosti vseh »mladih po srcu«, za novo fronto vseh, ki jim je Republika Slovenija skupna domovina in njen obstanek in razvoj skupni cilj;
- uspešno obvladovanje pandemije in preprečevanje njenih zlorab oziroma izkoriščanja za druge politične in ideološke cilje, predvsem pa krepitev javnega zdravstvenega sistema;
- nadaljnje uresničevanje ustavnega koncepta pravne, pravične in socialne države, zlasti pa da si Republika Slovenija znova pridobi velik ugled v mednarodni skupnosti;
- spoštovanje človekovih socialnih in političnih pravic ter temeljnih svoboščin, smo za strpno in vključujočo držo aktivnih in opolnomočenih državljanek in državljanov v urejanje javnih zadev za skupno dobro in blaginjo;
- ohranjanje javnega dobra, naravnega bogastva in zdravega življenjskega okolja;
- krepitev domoljubja in zagotavljanje varnostne in obrambne zmogljivosti Slovenije;
- spoštljiv javni govor in reafirmacijo kulture političnega in splošnega javnega komuniciranja, za netoleranco ter zavzeto občutljivost do družbeno škodljivega žaljivega in sovražnega govora in hkrati smo proti premišljenemu manipulativnemu zamegljevanju sovražnega govora s sklicevanjem na »absolutno pravico do govora in lastnega mišljenja«;
- dejavno sodelovanje naše države v mednarodnem okolju in s tem za regulacijo in dogovor o pravih delovanja v družbeno-socialnih okoljih, ki bodo varovala človekove pravice in človeško dostojanstvo;
- argumentirano zavračanje laži, podtikanj in vseh drugih poskusov diskreditiranja NOB, OF, ZZB in njihovega izrinjanja v zgodovino in na obrobje družbenega javnega življenja, kaj šele proti predlogom za brisanje ali ukinjanje;

- reafirmacijo izvornega in edino pravega imena praznika – sedanji »praznik v spomin na upor zoper okupatorje« naj ostane dan OF;
- sprejem zakona o prepovedi nacističnih in fašističnih simbolov;
- razjasnjevanje zgodovinske resnice o drugi svetovni vojni in narodnoosvobodilnem boju, za dejavno spremljanje ustavnopravnih in drugih pravnih postopkov v zvezi z odgovornostjo posameznikov med drugo svetovno vojno (L. Rupnik) in drugih, ki bi pomenili razvrednotenje temeljnih vrednot narodnoosvobodilnega boja in njegove vloge in pomena v zgodovini uporništva slovenskega naroda in slovenske države.

ZZB bo kot angažirana civilnodružbena organizacija sama in v sodelovanju z drugimi veteranskimi in domoljubnimi organizacijami sodelovala v predvolilnih dejavnostih s ciljem, da sodelujočim strankam in skupinam ter posameznikom v predvolilni tekmi predstavi svoja stališča, predloge in ocene ter da se zavzamejo za spoštovanje zgodovine in narodnoosvobodilnega boja ter razumevanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in OF, ki so vgrajene v temelje naše države.

Srečko Kosovel je nekoč zdavnaj zapisal: »Slovenci nismo narod hlapcev, zato ker hlapčujemo. Narod hlapcev smo zato, ker se ne zavedamo lastnih moči. Narod postane narod šele tedaj, kadar se zave svoje moči in jo tudi udejanji.«

Sprejeto na seji predsedstva ZZB NOB Slovenije 14. aprila 2021.